

**PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
DELEGATURA WE WROCŁAWIU**

50-413 Wrocław, ul. Walońska 3-5
tel.(071)34 05 920, fax (071)34 05 922
e-mail: wroclaw@uokik.gov.pl

RWR 61-14/10/ZR

Wrocław, 31 stycznia 2011 r.

DECYZJA RWR 02/2011

I. Na podstawie art. 28 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. *o ochronie konkurencji i konsumentów* (Dz. U. nr 50, poz. 331 ze zm.) oraz stosownie do art. 33 ust. 6 tej ustawy i § 5 ust. 1 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 1 lipca 2009 r. *w sprawie właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów* (Dz. U. Nr 107 poz. 887), po przeprowadzeniu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, wszczętego z urzędu przeciwko przedsiębiorcy Ligii Pawelec prowadzącej Ogólnopolską Sieć Szkół Policealnych „Awangarda” z siedzibą w Zielonej Górze; - działając w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, po uprawdopodobnieniu stosowania przez tego przedsiębiorcę praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, o której mowa w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy *o ochronie konkurencji i konsumentów*, polegającej na zamieszczeniu we wzorcach umów stosowanych w związku z prowadzoną działalnością w zakresie świadczenia usług edukacyjnych dla osób fizycznych, następujących postanowień:

- „*W przypadku braku możliwości polubownego rozstrzygnięcia sporu, właściwym do jego rozstrzygnięcia jest sąd właściwy ze względu na siedzibę organizatora szkolenia (w części umów użyto zwrotu: „ze względu na siedzibę Właściciela”)*”;
- „*Właściciel zastrzega sobie możliwość zmiany harmonogramu nauczania;. Każda zmiana harmonogramu będzie widoczna na stronie internetowej www.awangarda.edu.pl.*”;
- „*W przypadku rezygnacji z nauki Słuchacz zobowiązany jest (...) do wniesienia rekompensaty finansowej w wysokości sumy czesnego pozostałego do uiszczenia w danym semestrze, w terminie 14 dni od złożenia rezygnacji*”;
- „*W przypadku rezygnacji z nauki wpłaty za naukę oraz wpisowe nie podlegają zwrotowi*” [zarzut dotyczy wzorców umów dotyczących tylko szkoleń odpłatnych];
- „*Za opóźnienia w opłatach czesnego szkoła pobiera odsetki w wysokości 0,5% ww. sumy za każdy dzień zwłoki [w niektórych umowach 1% i 1 zł]. Odsetki są naliczane do momentu wpłaty zaległego czesnego*” ;
- „*Szkoła ma prawo rozwiązać umowę ze słuchaczem w następujących przypadkach: a) nieopłacenia czesnego w terminie przekraczającym 20 dni, b) opuszczania zajęć bez usprawiedliwienia, c) naruszania zasad współżycia społecznego, niewłaściwy stosunek do pedagogów oraz innych pracowników Szkoły a także kolegów, utrudnianie lub świadome przeszkadzanie w prowadzeniu zajęć edukacyjnych. W ww. przypadkach nastąpi rozwiązanie umowy ze Słuchaczem z naliczeniem opłaty o której mowa w § 4 ust.4 [tj. czesnego pozostałego do uiszczenia w danym semestrze]*”;

- „Czesne może ulec zmianie w przypadkach niezależnych od szkoły, takich jak: podwyższenie opłat za czynsz, energię, gaz itp.”;

które są postanowieniami umownymi wpisanymi na podstawie art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone;

i przyjęciu zobowiązania przez przedsiębiorcę **Ligię Pawelec** prowadzącą Ogólnopolską Sieć Szkół Policealnych „Awangarda” z siedzibą w Zielonej Górze do zaniechania tych działań, poprzez usunięcie/zmianę tych postanowień ze stosowanych wzorców umów oraz aneksowania wszystkich umów obowiązujących w dniu wydania decyzji;

nakłada się obowiązek wykonania tego zobowiązania do dnia 28 lutego 2011 r. poprzez aneksowanie umów istniejących już w obrocie prawnym oraz poprzez zawieranie nowych umów zgodnie z przyjętym na siebie zobowiązaniem.

II. Na podstawie art. 28 ust. 3 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. *o ochronie konkurencji i konsumentów* (Dz. U. z 2007 r., nr 50, poz. 331 ze zm.) oraz stosownie do art. 33 ust. 6 tej ustawy i § 5 ust.1 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 1 lipca 2009 r. *w sprawie właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów* (Dz. U. Nr 107 poz. 887),

- działając w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów,

nakłada się na przedsiębiorcę **Ligię Pawelec** prowadzącą Ogólnopolską Sieć Szkół Policealnych „Awangarda” z siedzibą w Zielonej Górze, **obowiązek złożenia sprawozdania** o stopniu realizacji przyjętego zobowiązania do dnia **15 marca 2011 r.**

UZASADNIENIE

Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów Delegatura we Wrocławiu, zgodnie z przewidzianymi w ustawie dnia 16 lutego 2007 r. *o ochronie konkurencji i konsumentów* (Dz. U. z 2007 r. Nr 50, poz. 331 ze zm.) [zw. dalej także ustawą *o ochronie (...)*] kompetencjami, przeprowadził, w ramach postępowania wyjaśniającego (sygn. RWR 403-21/10/ZR), analizę wzorców umownych stosowanych przez przedsiębiorcę **Ligię Pawelec** [zw. dalej także przedsiębiorcą] prowadzącą Ogólnopolską Sieć Szkół Policealnych „Awangarda” z siedzibą w Zielonej Górze, [zw. dalej także OSSP].

(dowód: karta 1, 84-86 RWR 403-21/10/ZR)

W wyniku przeprowadzonego postępowania wyjaśniającego stwierdzono we wzorcach umów, stosowanych przez przedsiębiorcę w ramach prowadzonej działalności, polegającej na świadczeniu usług edukacyjnych, postanowienia umowne, które mogą być tożsame z postanowieniami wpisanymi do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone.

(dowód: karta 27-83 akt RWR 403-21/10/ZR)

W związku z powyższym - postanowieniem nr 190/2010 z dnia 21.09.2010 r. - Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów [zw. dalej także Prezesem Urzędu] wszczął z urzędu postępowanie w sprawie podejrzenia stosowania przez wymienionego przedsiębiorcę praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, o której stanowi art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy *o ochronie (...)*, polegającej na umieszczeniu w stosowanych wzorcach umów postanowień, które – na podstawie orzeczeń Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (zw. dalej także SOKiK) - są wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone [zw. dalej także Rejestrem], o którym stanowi art. 479⁴⁵ *Kodeksu postępowania cywilnego*.

Ponadto – zgodnie z punktem 2 postanowienia nr 190/2010 Prezes Urzędu zaliczył w poczet dowodów materiały uzyskane w trakcie wymienionego wyżej postępowania wyjaśniającego (nr sygn. RWR 403-21/10/ZR).

(dowód: karta 1-2)

W trakcie postępowania ww. przedsiębiorca odniósł się w piśmie z dnia 18.10.2010 r. do zarzutów zawartych w postanowieniu 190/2010.

(dowód: karta 4-7)

Przedsiębiorca został powiadomiony o zakończeniu zbierania materiału dowodowego w przedmiotowej sprawie i nie skorzystał z prawa wglądu do akt sprawy.

(dowód: karta 14)

Prezes Urzędu ustalił następujący stan faktyczny:

1. Strona postępowania: Ligia Pawelec zamieszkała w **[ochrona danych osobowych]** jest przedsiębiorcą prowadzącym działalność gospodarczą jako osoba fizyczna pod nazwą Ogólnopolską Sieć Szkół Policealnych „Awangarda”, w zakresie m.in. kształcenia ustawicznego dorosłych oraz pozostałych form kształcenia (kod 80.42.B). Jest zarejestrowana w ewidencji działalności gospodarczej prowadzonej przez Prezydenta Zielonej Góry, stosownie do przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. *o swobodzie działalności gospodarczej* (Dz.U. z 2007 r., Nr 155, poz. 1095 ze zm.). Prowadzona w ramach OSSP działalność edukacyjna polega na kształceniu zawodowym m.in. w takich kierunkach jak: kosmetyka, fryzjerstwo, masaż, farmacja i weterynaria. Prowadzone szkolenia odbywają się w systemie płatnym, lub bezpłatnym w przypadku programów edukacyjnych współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego. W latach 2009-2010 z usług ośmiu szkół OSSP zlokalizowanych w Zielonej Górze, Gorzowie Wielkopolskim, Krakowie, Katowicach, Opolu, Kaliszu, Łodzi i Warszawie skorzystało łącznie ok. 1000 osób.

(dowód: karta 18-23 i 26 akt RWR 403-21/10/ZR)

2. W związku z prowadzoną działalnością edukacyjną w wyżej wymienionym zakresie przedsiębiorca stosuje w swoich szkołach funkcjonujących w ramach OSSP następujących 27 wzorców umów:

I. Szkoła w Gorzowie Wielkopolskim:

Stosowanych jest 5 wzorców umów, przy czym ujęte w punktach 1-4 to wzory umów w ramach Projektów współfinansowanych przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego:

1. Umowa w ramach Poddziałania 6.1.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki „Nowe kwalifikacje nowe szanse dla kobiet” – obowiązuje od 2009 r.;
2. Umowa w ramach Poddziałania 8.1.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki „Wykwalifikowany pracownik” – obowiązuje od 2009 r.;
3. Umowa w ramach Działania 9.3. Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w ramach projektu pn. „Nowa perspektywa zawodowa” – obowiązuje od 2009 r.;
4. Umowa w ramach Poddziałania 6.1.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w ramach projektu pn. „Aktywni na rynku pracy” – obowiązuje od 2010 r.;
5. Umowa obowiązująca w ramach Policealnego Studium Kosmetycznego — obowiązuje od 2008 r.

II. Szkoła w Zielonej Górze:

Stosowane są 4 wzorce umów, przy czym ujęte w punktach 1-3 to wzory umów w ramach Projektów współfinansowanych przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego:

1. Umowa w ramach Działania 9.3. Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w ramach projektu pn. „Nowa perspektywa zawodowa” – obowiązuje od września 2009 r.;
2. Umowa w ramach Poddziałania 6.1.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki – obowiązuje od czerwca 2010 r.;
3. Umowa w ramach Poddziałania 3.4.3 Upowszechnienie uczenia się przez całe życie Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w ramach projektu pt. „Nowoczesne kształcenie w przedmiotach zawodowych” - obowiązuje od listopada 2009 r.
4. Umowa obowiązująca w ramach OSSP w Zielonej Górze — obowiązywała w 2008 r oraz obowiązuje od września 2010 r..

III. Szkoła w Krakowie:

Stosowane są 3 wzorce umów, przy czym ujęta w punkcie 1 to wzór umowy w ramach Projektów współfinansowanych przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego:

1. Umowa w ramach Poddziałania 3.4.3 Upowszechnienie uczenia się przez całe życie Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w ramach projektu pt. „Nowoczesne kształcenie w przedmiotach zawodowych” (moduł fryzjerski, kosmetyczny i masażu) - obowiązuje od listopada 2009 r.;
2. Umowa obowiązująca w ramach Prywatnej Policealnej Szkoły Kosmetycznej w Krakowie — obowiązuje od września 2009 r.;
3. Umowa obowiązująca w ramach Prywatnej Policealnej Szkoły Weterynarii w Krakowie — obowiązuje od września 2009 r.;

IV. Szkoła w Katowicach:

Stosowane są 3 wzorce umów, przy czym ujęta w punkcie 1 to wzór umowy w ramach Projektów współfinansowanych przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego:

1. Umowa w ramach Poddziałania 3.4.3 Upowszechnienie uczenia się przez całe życie Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w ramach projektu pt. „Nowoczesne kształcenie w przedmiotach zawodowych” - obowiązuje od listopada 2009 r.;
2. Umowa obowiązująca w ramach Prywatnej Policealnej Szkoły Kosmetycznej w Katowicach — obowiązuje od lipca 2008 r.;
3. Umowa obowiązująca w ramach OSSP w Katowicach — obowiązuje od lipca 2008 r.

V. Szkoła w Opolu:

Stosowane są 2 wzorce umów, przy czym ujęta w punkcie 1 to wzór umowy w ramach Projektów współfinansowanych przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego:

1. Umowa w ramach Poddziałania 3.4.3 Upowszechnienie uczenia się przez całe życie Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w ramach projektu pt. „Nowoczesne kształcenie w przedmiotach zawodowych” - obowiązuje od listopada 2009 r.;
2. Umowa obowiązująca w ramach OSSP w Opolu — obowiązuje od listopada 2009 r.

VI. Szkoła w Kaliszu:

Stosowane są 3 wzorce umów, przy czym ujęta w punkcie 1 to wzór umowy w ramach Projektów współfinansowanych przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego:

1. Umowa w ramach Poddziałania 3.4.3 Upowszechnienie uczenia się przez całe życie Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w ramach projektu pt. „Nowoczesne kształcenie w przedmiotach zawodowych” - obowiązuje od listopada 2009 r.;

2. Umowa obowiązująca w ramach Policealnego Studium Farmaceutycznego w Kaliszu — obowiązuje od września 2009 r.;
3. Umowa obowiązująca w ramach OSSP w Kaliszu — obowiązuje od września 2009 r.

VII. Szkoła w Łodzi:

Stosowane są 3 wzorce umów, przy czym ujęte w punktach 1 i 2 to wzory umowy w ramach Projektów współfinansowanych przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego:

1. Umowa w ramach Poddziałania 3.4.3 Upowszechnienie uczenia się przez całe życie Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w ramach projektu pt. „Nowoczesne kształcenie w przedmiotach zawodowych” - obowiązuje od września 2009 r.;
2. Umowa w ramach Poddziałania 6.1.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki „Nowe kwalifikacje nowe szanse dla kobiet” – obowiązuje od 2009 r.;
3. Umowa obowiązująca w ramach OSSP w Łodzi — obowiązuje od sierpnia 2009 r.

VIII. Szkoła w Warszawie:

Stosowane są 4 wzorce umów, przy czym ujęte w punktach 1 i 2 to wzory umowy w ramach Projektów współfinansowanych przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego:

1. Umowa w ramach Poddziałania 3.4.3 Upowszechnienie uczenia się przez całe życie Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w ramach projektu pt. „Nowoczesne kształcenie w przedmiotach zawodowych” - obowiązuje od 2009 r.;
2. Umowa w ramach Poddziałania 8.1.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki „Wykwalifikowany Pracownik” – obowiązuje od 2009 r.;
3. Umowa obowiązująca w ramach Prywatnej Policealnej Szkoły Kosmetycznej w Warszawie - obowiązuje od 2009 r.;
4. Umowa obowiązująca w ramach OSSP w Warszawie - obowiązuje od 2010 r.

W wyszczególnionych wyżej wzorcach umów przedsiębiorca zamieścił m.in. następujące postanowienia:

- *„W przypadku braku możliwości polubownego rozstrzygnięcia sporu, właściwym do jego rozstrzygnięcia jest sąd właściwy ze względu na siedzibę organizatora szkolenia (w części umów użyto zwrotu: „ze względu na siedzibę Właściciela”) – występuje w 15 wzorcach;*
- *„Właściciel zastrzega sobie możliwość zmiany harmonogramu nauczania;. Każda zmiana harmonogramu będzie widoczna na stronie internetowej www.awangarda.edu.pl.” – występuje w 15 wzorcach;*
- *„W przypadku rezygnacji z nauki Słuchacz zobowiązany jest (...) do wniesienia rekompensaty finansowej w wysokości sumy czesnego pozostałego do uiszczenia w danym semestrze, w terminie 14 dni od złożenia rezygnacji” – występuje w 2 wzorcach;*
- *„W przypadku rezygnacji z nauki wpłaty za naukę oraz wpisowe nie podlegają zwrotowi” [zarzut dotyczy wzorców umów dotyczących tylko szkoleń odpłatnych] – występuje w 10 wzorcach;*
- *„Za opóźnienia w opłatach czesnego szkoła pobiera odsetki w wysokości 0,5% ww. sumy za każdy dzień zwłoki [w niektórych umowach 1% i 1 zł]. Odsetki są naliczane do momentu wpłaty zaległego czesnego” – występuje w 10 wzorcach;*
- *„Szkoła ma prawo rozwiązać umowę ze słuchaczem w następujących przypadkach: a) nieopłacenia czesnego w terminie przekraczającym 20 dni, b) opuszczania zajęć bez usprawiedliwienia, c) naruszania zasad współżycia społecznego, niewłaściwy stosunek do pedagogów oraz innych pracowników Szkoły a także kolegów, utrudnianie lub*

świadome przeszkadzanie w prowadzeniu zajęć edukacyjnych. W ww. przypadkach nastąpi rozwiązanie umowy ze Słuchaczem z naliczeniem opłaty o której mowa w § 4 ust.4 [tj. czesnego pozostałego do uiszczenia w danym semestrze]” – występuje w 9 wzorcach;

- „Czesne może ulec zmianie w przypadkach niezależnych od szkoły, takich jak: podwyższenie opłat za czynsz, energię, gaz itp.” – występuje w 7 wzorcach;
- (dowód: karta 27-83 akt RWR 403-21/10/ZR)

3. W rejestrze postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone zamieszczono między innymi następujące klauzule:

- 1007 „Spory wynikające z wykonania tej umowy rozstrzygać będzie sąd właściwy dla siedziby spółki” (wyrok SOKiK z dnia 23 stycznia 2007 r., sygn. akt XVII Amc 156/05);
- 792: „Akademia Języków Obcych i Kultur Narodów zastrzega sobie prawo do zmiany terminów zajęć” (wyrok SOKiK z dnia 27 marca 2006r., Sygn. Akt XVII Amc 72/05);
- 851: „Uczeń, który rezygnuje z nauki w szkole w trakcie trwania semestru, nie z winy szkoły, jest zobowiązany do uiszczenia należności za trwający semestr” (wyrok SOKiK z dnia 13 czerwca 2006 r. Sygn. akt XVII AmC 51/05);
- 1187: " Za opóźnienie w płatności raty doliczane są odsetki umowne w wysokości 0,5 % raty za każdy dzień zwłoki” (wyrok SOKiK z dnia 1 marca 2007 r. Sygn. akt XVII Amc 12/06);
- 1350: „Towarzystwo może również odstąpić od niniejszej umowy ze skutkiem natychmiastowym w przypadku, gdy Partycypant opóźni się powyżej 14 dni z wpłatą: a) którejkolwiek z rat określonych w par. 2 pkt. 3; b) dopłaty wynikającej z par. 2 pkt. 4; c) odsetek określonych w par. 2 pkt. 7" (wyrok SOKiK z dnia 31 października 2007 r., sygn. akt XVII Amc 90/07);
- 850: „Notoryczne nieusprawiedliwione nieobecności ucznia na zajęciach spowodują skreślenie z listy przy obowiązku opłaty czesnego za trwający semestr” (wyrok SOKiK z dnia 13 czerwca 2006 r. Sygn. akt XVII Amc 51/05);
- 774: „Studium ma prawo odstąpić od umowy bez możliwości zwrotu opłat określonych w pkt 1 ze strony Słuchacza z powodu (...) naruszenia dóbr Studium i warunków współżycia społecznego oraz zasad obowiązujących w placówkach” (wyrok SOKiK z dnia 27 kwietnia 2006 r., Sygn. Akt XVII Amc 62/05);
- 802: „Uczelnia zastrzega sobie prawo do zmiany wysokości czesnego stosownie do aktualnych kosztów organizacji prowadzonego procesu dydaktycznego i prowadzonej działalności statutowej” (wyrok SOKiK z dnia 17 maja 2006 r., Sygn. akt XVII Amc 9/05).

4. W trakcie postępowania przedsiębiorca - w piśmie z dnia 18.10.2010 r. przedstawił swoje stanowisko w sprawie zarzutów Prezesa Urzędu co do naruszenia z art. 24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy o ochronie (...), zobowiązując się do podjęcia działań mających na celu zapobieżenie tym naruszeniom poprzez:

- a) wykreślenie ze stosowanych wzorców umów zakwestionowanych przez Prezesa Urzędu postanowień umownych lub stosowną ich zmianę;
- b) aneksowanie wszystkich obowiązujących aktualnie umów, zawierających zakwestionowane postanowienia umowne.

Przedsiębiorca przedstawił także projekty wzorców umów uwzględniających powyższe zobowiązania, w ramach którego zmieniono 3 spośród 7 zakwestionowanych postanowień:

- postanowienie o treści „*W przypadku braku możliwości polubownego rozstrzygnięcia sporu, właściwym do jego rozstrzygnięcia jest sąd właściwy ze względu na siedzibę organizatora szkolenia (w części umów użyto zwrotu: „ze względu na siedzibę Właściciela”)*”
zmieniono na

„W przypadku braku możliwości polubownego rozstrzygnięcia sporu, właściwym do jego rozstrzygnięcia jest sąd powszechny właściwy rzeczowo i miejscowo. Stosownie do przepisów kodeksu postępowania cywilnego”;

- postanowienie o treści *„Za opóźnienia w opłatach czesnego szkoła pobiera odsetki w wysokości 0,5% ww. sumy za każdy dzień zwłoki [w niektórych umowach 1% i 1 zł]. Odsetki są naliczane do momentu wpłaty zaległego czesnego”*
zmieniono na
„Za opóźnienia w opłatach czesnego szkoła pobiera odsetki ustawowe za każdy dzień opóźnienia”.
- postanowienie o treści *„W przypadku rezygnacji z nauki wpłaty za naukę oraz wpisowe nie podlegają zwrotowi”*
zmieniono na
„W przypadku rezygnacji z nauki nie podlega zwrotowi czesne uiszczone za te miesiące, w których słuchacz uczestniczył w zajęciach i kontynuował naukę”.

Pozostałe 4 zakwestionowane postanowienia umowne zostały wykreślone a w związku z tym nie zamieszczono ich już w nowych wersjach przedstawionych projektów wzorców umów.
(dowód: karta 4-7)

Mając na uwadze zebrany materiał dowodowy, Prezes Urzędu zważył, co następuje:

5. Podstawą do rozstrzygnięcia sprawy w oparciu o przepisy ustawy *o ochronie (...)* jest uprzednie zbadanie przez Prezesa Urzędu, czy w danej sprawie zagrożony został interes publicznoprawny. Stwierdzenie, że to nastąpiło pozwala na realizację celu tej ustawy, wskazanego w art. 1 ust. 1, którym jest określenie warunków rozwoju i ochrony konkurencji oraz zasady podejmowanej w interesie publicznoprawnym ochrony interesów przedsiębiorców i konsumentów. Zdaniem Prezesa Urzędu rozpatrywana sprawa ma charakter publicznoprawny, albowiem wiąże się z ochroną interesu wszystkich konsumentów, którzy korzystają lub będą korzystać z usług edukacyjnych świadczonych w placówkach OSSP. Interes publicznoprawny przejawia się także w postaci zbiorowego interesu konsumentów. Innymi słowy - naruszenie zbiorowego interesu konsumentów jest jednocześnie naruszeniem interesu publicznoprawnego. Zatem uzasadnione było w niniejszej sprawie podjęcie przez Prezesa Urzędu działań przewidzianych w ustawie *o ochronie (...)*.

Art. 24 ust.1 ustawy *o ochronie (...)* stanowi, iż *„Zakazane jest stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.”*, natomiast art. 24 ust. 2 określa, iż *„Przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy, w szczególności: 1) stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego. (...).”* Do stwierdzenia praktyki o której mowa w art. 24 ust.1 i 2 pkt 1) ustawy *o ochronie (...)* konieczne zatem jest wykazanie, iż przedsiębiorca stosuje we wzorcach umów postanowienia, które zostały wpisane do prowadzonego przez Prezesa Urzędu rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone.

6. Przedsiębiorcą w rozumieniu art.4 pkt 1 ustawy *o ochronie konkurencji i konsumentów* jest w szczególności przedsiębiorca w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. *o swobodzie działalności gospodarczej* (j.t. Dz.U. z 2007 r., Nr 155, poz. 1095 ze zm.), tj. m.in. osoba fizyczna wykonująca we własnym imieniu działalność gospodarczą. Jak wynika z zebranego w sprawie materiału dowodowego strona postępowania – Ligia Pawelec zamieszkała w Zielonej

Górce prowadząca sieć szkół OSSP „Awangarda” posiada status przedsiębiorcy, gdyż jest to osoba fizyczna wpisana do ewidencji działalności gospodarczej. Zachowania strony podlegają zatem kontroli dokonywanej na gruncie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

7. Zbiorowe interesy konsumentów podlegają ochronie przed działaniami przedsiębiorców, które są sprzeczne z prawem, tj. przepisami określonych aktów prawnych, a także sprzeczne z zasadami współżycia społecznego i dobrymi obyczajami.

Jak wspomniano wyżej, zgodnie z art. 24 ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie (...), za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów uważa się w szczególności stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego.

Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 10 listopada 2009 r. (sygn. akt VI ACa 480/09) rozpatrując sprawę z zakresu naruszenia zbiorowych interesów konsumentów stwierdził, iż „(...) nawet pojedyncza klauzula może stanowić wzorzec umowny, jeżeli jest to tzw. klauzula standardowa, czyli przygotowana z góry przez **jedną** ze stron umowy dla wielu umów, które mogą być zawarte w przyszłości. Dla kwalifikacji prawnej wzorca nie ma znaczenia jego formalna postać, w szczególności nie musi on występować w formie oddzielnego od umowy dokumentu. Ważne natomiast są treść wzorca w sensie funkcji, jakie ma on spełniać, oraz sposób jego użycia przy zawarciu umowy”. W niniejszej sprawie przedmiotowe umowy pomiędzy OSSP a klientami są zawierane w oparciu o jednolite opracowania, identyczne zarówno co do formy, jak i treści, co ewidentnie wskazuje na wcześniejsze opracowanie ich wzorów celem późniejszego wykorzystania.

Należy w tym miejscu wskazać, iż wzorce umowne wykorzystywane przy zawieraniu umów z konsumentami mogą być poddane kontroli abstrakcyjnej. **Kontroli abstrakcyjnej wzorca jako takiego (art. 479³⁶ – 479⁴⁵ k.p.c.) dokonuje się niezależnie od tego, czy postanowienia wzorca były, czy też nie były zastosowane przy konkretnej umowie.** Kontrola taka obejmuje klauzule pojedyncze lub zbiorowe (cały wzorzec lub jego fragment). Oceny postanowień w wypadku kontroli abstrakcyjnej dokonuje Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów i wyłącznie do kompetencji tego Sądu należy uznanie postanowień wzorców umownych za niedozwolone. Art. 479⁴³ k.p.c. rozszerza prawomocność wyroku wydanego w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone na osoby trzecie. Skutek tzw. prawomocności rozszerzonej następuje od chwili wpisania wzorca umowy do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c. Konsekwencją umieszczenia postanowienia umownego w w/w rejestrze jest to, że posłużenie się nim będzie miało skutek wprowadzenia do umowy **elementu bezwzględnie przez prawo zakazanego**. Wpis do rejestru niedozwolonych postanowień umownych oznacza, że od tego momentu stosowanie takiej klauzuli jest zakazane we wszystkich wzorcach umownych. Powyższe stanowisko Prezesa Urzędu zgodne jest z orzecznictwem Sądu Najwyższego, który w uchwale z dnia 13 lipca 2006 r. (Sygn. akt III SZP 3/06) stwierdził, iż „(...) stosowanie postanowień wzorców umów o treści tożsamej z treścią postanowień uznanych za niedozwolone prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie - Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów i wpisanych do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c., może być uznane w stosunku do innego przedsiębiorcy za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów (...)”. W uzasadnieniu do powyższej uchwały Sąd uznał m.in., że „(...) praktyka naruszająca zbiorowe interesy konsumentów art. 23a u. o k.i k. [obecnie art. 24] obejmuje również przypadki wprowadzania jedynie zmian kosmetycznych polegających na przestawieniu wyrazów lub zastąpieniu jednych wyrazów innymi, jeżeli tylko wykładnia postanowienia pozwoli stwierdzić, że jego treść mieści się w hipotezie zakazanej klauzuli. Stosowanie klauzuli o zbliżonej treści do klauzuli wpisanej do rejestru godzi przecież tak samo w interesy konsumentów, jak stosowanie

klauzuli identycznej, co wpisana do rejestru (...). Przyjęta powyżej rozszerzająca wykładnia art. 23a ustawy o ochronie (...). znajduje również uzasadnienie w dyrektywach 93/13 oraz 98/27 a także orzecznictwie ETS dotyczącym zasady efektywności (...)”.

Nie jest zatem konieczna dokładna, literalna identyczność klauzuli wpisanej do rejestru i klauzuli z nią porównywanej i stąd niedozwolone będą także takie postanowienia umów, które mieszczą się w hipotezie klauzuli wpisanej do rejestru, której treść zostanie ustalona w oparciu o dokonaną jej wykładnię.

8. Jak już wskazano wyżej, przedmiotem niniejszego postępowania jest wykazanie, że wyżej wymienione, zakwestionowane przez Prezesa Urzędu postanowienia wzorów umów stosowanych przez przedsiębiorcę w obrocie konsumenckim, są tożsame z treścią postanowień uznanych za niedozwolone prawomocnymi wyrokami Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów i wpisanych do Rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ *Kodeksu postępowania cywilnego* pod pozycjami: 774, 792, 802, 850, 851, 1007, 1187 i 1350.

a) postanowienia dotyczące określenia właściwości sądu

W wyroku z dnia 23 stycznia 2007 r. (sygn. akt XVII Amc 156/05) SOKiK uznał za niedozwolone postanowienie umowne zapis, który następnie został wpisany pod poz. 1007 do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone o treści: *„Spory wynikające z wykonania tej umowy rozstrzygać będzie Sąd właściwy dla siedziby spółki”*. W Rejestrze znajduje się więcej tego typu postanowień, które uznano za niedozwolone, np. pod poz. 41, na podstawie wyroku z dnia 31 stycznia 2003 r. (sygn. akt XVII Amc 31/02) gdzie SOKiK uznał za niedozwolone postanowienie umowne zapis *„Wszelkie spory wynikłe na tle zawartej umowy podlegają wyłączności sądu powszechnego dla siedziby firmy przyjmującej zlecenie”*, czy pod poz. 596, zgodnie z wyrokiem z dnia 17 października 2005 r. (sygn. akt XVII AmC 78/04) SOKiK uznającym za niedozwolone postanowienie umowne zapis: *„Wszelkie spory między Biurem i Uczestnikiem w sprawach zawartej między nimi umowy są rozstrzygane przez rzeczowo właściwy Sąd w Nowym Sączu”*. Zgodnie z orzecznictwem, taka treść postanowień narzuca właściwość sądową w przypadku wystąpienia sporów i stanowi niedozwolone postanowienie umowne określone w art. 385³ pkt 23 *k.c.*, tj. m.in. narzucające rozpoznanie sprawy przez sąd, który wedle ustawy nie jest miejscowo właściwy. Należy wskazać, iż kwestię właściwości sądu w sprawach cywilnych określają przepisy *k.p.c.* i zgodnie z art. 385³ pkt 23 *k.c.* nie mogą być one w tym zakresie wyłączane, ponieważ mogą stanowić dodatkową dolegliwość dla konsumenta a także ograniczać realizację przysługujących mu praw.

Występujące w 15 wzorach umów stosowanych w OSSP postanowienie o treści: *„W przypadku braku możliwości polubownego rozstrzygnięcia sporu, właściwym do jego rozstrzygnięcia jest sąd właściwy ze względu na siedzibę organizatora szkolenia (w części umów użyto zwrotu: „ze względu na siedzibę Właściciela”)* w ten sam sposób kształtuje stosunki między stronami umowy w zakresie właściwości sądowej w przypadku występowania sporów, ponieważ także narzuca rozpoznanie sprawy przez sąd, który wedle ustawy nie będzie miejscowo właściwy i również może stanowić istotną dolegliwość dla konsumentów. Należy zwrócić uwagę, że przedsiębiorca mający siedzibę w Zielonej Górze prowadzi działalność także w bardzo odległych od swojej siedziby miastach takich jak: Warszawa, Kraków, Katowice, Opole, Łódź a zgodnie z obowiązującymi przepisami - właściwym miejscowo może być sąd według miejsca zamieszkania konsumenta.

W związku z tym analiza porównawcza wskazuje na jednoznaczność treści porównywanych klauzul, której nie naruszają odmienności wynikające z użytych zwrotów i wyrazów.

b) postanowienia przyznające przedsiębiorcy prawo do jednostronnej zmiany harmonogramu nauczania

W wyroku z dnia z dnia 27 marca 2006r. (sygn. Akt XVII Amc 72/05), SOKiK uznał za niedozwolone postanowienie o treści: „Akademia Języków Obcych i Kultur Narodów zastrzega sobie prawo do zmiany terminów zajęć” wpisane następnie do Rejestru pod poz.792. W uzasadnieniu do powyższego orzeczenia SOKiK stwierdził m.in., iż „postanowienie wzorca umowy o treści „Akademia Języków Obcych i Kultur Narodów zastrzega sobie prawo do zmiany terminów zajęć” narusza przepisy art. 385¹ k.c. oraz art. 385³ pkt 19 k.c., ponieważ kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy oraz przewiduje wyłącznie dla kontrahenta konsumenta jednostronne uprawnienie do zmiany, bez ważnych przyczyn, istotnych cech świadczenia”. Dalej sąd stwierdził, iż „należy przede wszystkim zauważyć, że w przypadku umowy o usługę nauki języka (ale również i innych materii), istotne znaczenie ma nie tylko poziom oferowanych usług i ich cena, ale także miejsce i czas ich świadczenia. Zważywszy na długi faktyczny czas pozostawania w pracy czy na uczelni, oraz liczne zajęcia i obowiązki dodatkowe osób, które zazwyczaj korzystają z usług szkół językowych (chodzi tu przede wszystkim i młodzież licealną i akademicką i pracujących dorosłych), wybór terminu zajęć w szkole językowej jest ważnym elementem w procesie podejmowania decyzji i skorzystaniu z usług danego kontrahenta i stanowi istotną cechę świadczenia polegającego na nauce języka w szkole językowej. Wprowadzenie do umowy prawa kontrahenta konsumenta do podjęcia całkowicie dowolnej decyzji w tym względzie implikuje sytuację, w której konsument może nie mieć możliwości odstąpienia od umowy mimo posiadania ku temu ważnych powodów. Ponadto, nawet gdyby konsument odstąpił od umowy, ponieważ nowy termin zajęć koliduje z innymi jego obowiązkami, to - jak wynikało to z dalszej części umowy - nie otrzymałby zwrotu ceny za niewykorzystane zajęcia. Kwestionując powyższe postanowienie umowne w tym zakresie sąd stwierdził, że postanowienia przyznające kontrahentowi konsumenta prawo do jednostronnego kształtowania istotnych cech świadczenia nie zawsze muszą mieć charakter abuzywny a „dotyczy to przypadku, gdy umowa zawiera odpowiednią klauzulę modyfikacyjną, czy w niektórych sytuacjach chociażby zastrzeżenie możliwości podjęcia jednostronnej decyzji w razie zaistnienia „ważnych przyczyn”. W ten sposób zostaje wyeliminowany, czy też znacznie ograniczony, element zaskoczenia konsumenta (por. E. ŁĘTOWSKA, Ustawa o ochronie niektórych praw konsumentów, Komentarz, wydanie 2 (zaktualizowane i uzupełnione), Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa2001, s. 110). Nie sposób jednak uznać, że przedmiotowe postanowienie zostało obwarowane klauzulą modyfikującą nie zawiera ono również zastrzeżenia „ważnych względów” jako uzasadnienia dla podjęcia jednostronnej decyzji, natomiast w kontekście treści całej umowy niewątpliwie postanowienie to stawia konsumenta w pozycji słabszej względem jego kontrahenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami”.

Podobnie wygląda regulacja omawianego zagadnienia w 15 wzorcach umów stosowanych w OSSP, w których zamieszczono postanowienie o treści: „Właściciel zastrzega sobie możliwość zmiany harmonogramu nauczania;. Każda zmiana harmonogramu będzie widoczna na stronie internetowej www.awangarda.edu.pl.”. Przedmiotowe zastrzeżenie nie jest uwarunkowane żadnymi szczególnymi przyczynami, identycznie jak w przypadku zamieszczonego w Rejestrze postanowienia, skutki zastosowania ww. przepisu mogą być niekorzystne dla konsumentów, którzy nie mają przyznanego w tej sytuacji prawa rozwiązania umowy z zachowaniem zwrotu opłat za niewykorzystane zajęcia (umowa stanowi o braku możliwości zwrotu opłat), a w umowach dotyczących szkoleń finansowanych z funduszy unijnych nie są – w świetle umowy – zwolnieni wówczas z pokrycia kosztów szkolenia, co wobec znacznych wartości tych szkoleń (nawet do ponad 15 tysięcy złotych) może powodować nadmierne obciążenia finansowe dla konsumenta. W związku z powyższym, pomimo różnic w sformułowaniu treści należy uznać je za tożsame z ww. klauzulą z Rejestru.

c) postanowienia przyznające przedsiębiorcy prawo do żądania wniesienia opłaty za świadczenia pomimo wcześniejszego rozwiązania umowy

W wyroku z dnia 13 czerwca 2006 r. (sygn. akt XVII Amc 51/05), SOKiK uznał za niedozwolone postanowienie o treści: „*Uczeń, który rezygnuje z nauki w szkole w trakcie trwania semestru, nie z winy szkoły, jest zobowiązany do uiszczenia należności za trwający semestr*”, które zostało wpisane do Rejestru pod poz. 851. W uzasadnieniu do powyższego orzeczenia, sąd uznając powyższe postanowienie za wymienione art.385³ pkt 12 i 13 k.c. stwierdził że „*postanowienie to wyłącza obowiązek zwrotu konsumentowi uiszczonych opłat za świadczenie nie spełnione w całości lub w części w przypadku gdy konsument zrezygnuje z zawarcia umowy lub jej wykonania, lub przewidując utratę prawa żądania zwrotu świadczenia konsumenta spełnionego wcześniej niż świadczenie kontrahenta w przypadku gdy strony wypowiadają, rozwiązują lub odstępują od umowy*”. Sąd uznał także, iż „*powyższa klauzula wprowadza bardzo dotkliwe skutki dla konsumenta, gdyż nie uwzględnia możliwości rozwiązania przez konsumentów umowy z ważnych przyczyn leżących po jego stronie. Postanowienie to jest określone rażąco niekorzystnie w stosunku do konsumenta w porównaniu z sytuacją przedsiębiorcy. Daje mu bowiem szerokie uprawnienie żądania opłaty za trwający semestr w przypadku gdy klient odstąpi od umowy*”.

W niniejszej sprawie, kwestionowane postanowienia o treści: „*W przypadku rezygnacji z nauki Słuchacz zobowiązany jest (...) do wniesienia rekompensaty finansowej w wysokości sumy czesnego pozostałego do uiszczenia w danym semestrze, w terminie 14 dni od złożenia rezygnacji*” (występuje w 2 wzorcach umów OSSP) i „*W przypadku rezygnacji z nauki wpłaty za naukę oraz wpisowe nie podlegają zwrotowi*” (występuje w 10 wzorcach umów OSSP przewidujących szkolenia odpłatne) także wyraźnie wyłączają zwrot wniesionych opłat w przypadku rezygnacji z nauki. Co więcej, w innym postanowieniu tych wzorców umów wskazują na przyczyny w związku z wystąpieniem których tylko szkoła może rozwiązać umowę. Jednocześnie brak jest regulacji wskazującej w jakich sytuacjach konsument może rozwiązać umowę, co pozwala uznać, iż - podobnie jak w przypadku postanowienia z Rejestru – sytuacja kontraktowa konsumenta określona jest rażąco niekorzystnie w stosunku do sytuacji przedsiębiorcy dając mu szerokie uprawnienie żądania opłaty za trwający semestr w przypadku wcześniejszego rozwiązania umowy przez konsumenta.

d) postanowienia zastrzegające nadmiernie wygórowane odsetki z tytułu nieterminowych wpłat

Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów zakwestionował postanowienia wzorców umów, które przyznawały przedsiębiorcy nakładanie na konsumenta odsetek za niedopełnienie terminowości wpłat rat, w wysokości znacznie przewyższającej stawkę maksymalną określoną w stosownych przepisach kodeksu cywilnego. Zgodnie z art. 359 § 2¹-2³ k.c. maksymalna wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej nie może w stosunku rocznym przekraczać czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego (odsetki maksymalne). Jeżeli wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej przekracza wysokość odsetek maksymalnych, należą się odsetki maksymalne. Postanowienia umowne nie mogą wyłączać ani ograniczać ww. przepisów o odsetkach maksymalnych, także w razie dokonania wyboru prawa obcego. W przeciwnym razie w takim przypadku stosuje się ww. przepisy kodeksu cywilnego. W związku z tym, takie postanowienia umowne Sąd uznał za sprzeczne z dobrymi obyczajami (art. 385¹ § 1 k.c.) oraz z art. 385³ pkt 17 k.c. zgodnie z którym za niedozwolone postanowienie umowne, uważa się w szczególności to, które nakłada na konsumenta, który nie wykonał zobowiązania lub odstąpił od umowy, obowiązek zapłaty rażąco wygórowanej kary umownej lub odstępnej. Przykładem tego jest postanowienie wpisane do Rejestru pod poz. 1187 na podstawie wyroku SOKiK z dnia 1 marca 2007 r. (sygn. XVII AmC 12/06) dotyczące usług edukacyjnych.

Inne zakwestionowane postanowienia tego rodzaju znajdują się w Rejestrze pod poz. 791, 1016 i 1247.

W uzasadnieniu dotyczącego klauzuli z poz. 1187 sąd stwierdził m.in., że „odsetki za opóźnienie w regulowaniu należności za kurs w wysokości 0,5% należnej kwoty za każdy dzień zwłoki są w porównaniu z wysokością ustawowych odsetek za opóźnienie są odsetkami zastrzeżonymi w nadmiernie wygórowanej wysokości, Wartość jaką musi zapłacić konsument w stosunku rocznym wynosi 182,5% zaległej kwoty. Zgodnie z § 1 rozporządzenia z dnia 13 października 2005 r. w sprawie określenia wysokości odsetek ustawowych (Dz.U. Nr 201, poz. 1662) wysokość odsetek ustawowych wynosi 11,5% w stosunku rocznym. Zatem odsetki umowne określone przez pozwaną [szkołę] ukształtowane zostały na nieproporcjonalnie wysokim poziomie. (...) Potrzeba zapewnienia przez pozwaną terminowości świadczeń ze strony konsumentów nie usprawiedliwia nałożenia na nich rażąco wygórowanych, skumulowanych sankcji finansowych za opóźnienie. Z tych powodów postanowienia powyższe stanowią niedozwolone postanowienia umowne w rozumieniu art.385¹ § 1 k.c”.

W opinii Prezesa Urzędu zakwestionowane postanowienie występujące w 10 wzorcach umów OSSP o treści: „Za opóźnienia w opłatach czesnego szkoła pobiera odsetki w wysokości 0,5% ww. sumy za każdy dzień zwłoki [w niektórych umowach 1% i 1 zł]. Odsetki są naliczane do momentu wpłaty zaległego czesnego” wywołuje identyczne skutki dla konsumenta jak w przypadku wskazanego wyżej postanowienia wpisanego do Rejestru, tj. przewiduje odsetki umowne z tytułu opóźnienia płatności na znacznie wyższym poziomie, niż przewidziane w ustawie odsetki ustawowe oraz maksymalne. Obowiązująca na dzień 1 stycznia 2011 r. stopa kredytu lombardowego publikowana przez NBP wynosi 5,00%. Tym samym przedmiotowe odsetki nie powinny przekraczać 20% w skali roku. Tymczasem odsetki naliczane według zakwestionowanych postanowień wyniosą odpowiednio 182,5% i 365% w skali roku, a więc osiągają nieproporcjonalnie wysoki poziom w stosunku do odsetek dopuszczalnych z tego tytułu na gruncie kodeksu cywilnego. Analogicznie wygląda sytuacja w umowach gdzie przewidziano karę za zwłokę w płatności czesnego w kwocie 1 zł za każdy dzień zwłoki. W analizowanych wzorcach umownych minimalna wysokość czesnego podana przez przedsiębiorcę została określona na poziomie 390 zł miesięcznie. Podana w umowie kara w kwocie 1 zł stanowi zatem 0,26 % czesnego za każdy dzień opóźnienia w spełnieniu świadczenia. W skali roku odsetki wynoszą więc prawie 95 %, co również należy uznać za rażąco wygórowane jako znacznie wyższe od stawki maksymalnej, którą przewyższają ponad 4,5-krotnie. W związku z powyższym, mimo pewnych różnic w sformułowaniu treści, omawiane postanowienia umowne należy uznać za tożsame z ww. klauzulą z Rejestru.

e) postanowienia przyznające przedsiębiorcy prawo do jednostronnego rozwiązania umowy bez uprzedniego wezwania do spełnienia świadczenia

W orzecznictwie Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów zakwestionowano również postanowienia wzorców umów, na mocy których umowa zostaje rozwiązana ze skutkiem natychmiastowym bez obowiązku wcześniejszego powiadomienia konsumenta w sytuacji np. opóźnienia się klienta z zapłatą świadczenia lub na skutek innych zdarzeń (np. wydłużona nieobecność na kursie / zajęciach). Przykładowo, wydając wyrok z dnia 31.10.2007 r. w sprawie uznania za niedozwolone postanowienia wpisanego do Rejestru pod poz. 1350 (sygn. akt XVII Amc 90/07) o treści: „Towarzystwo może również odstąpić od niniejszej umowy ze skutkiem natychmiastowym w przypadku, gdy Partycypant opóźni się powyżej 14 dni z wpłatą: a) którejkolwiek z rat określonych w par. 2 pkt. 3 b) dopłaty wynikającej z par. 2 pkt. 4; c) odsetek określonych w par. 2 pkt. 7”, Sąd podzielił przedstawione w pozwie stanowisko Prezesa Urzędu, że w umowach o charakterze wzajemnym, odstąpienie przez przedsiębiorcę od umowy bez uprzedniego wezwania konsumenta do spełnienia świadczenia jest sprzeczne z art. 491 k.c, który stanowi, że jeżeli jedna ze stron dopuszcza się zwłoki w wykonaniu zobowiązania z umowy wzajemnej, druga strona może wyznaczyć jej odpowiedni dodatkowy termin do wykonania z

zagrożeniem, że w razie bezskutecznego upływu wyznaczonego terminu będzie uprawniona do odstąpienia od umowy. Choć powyższy przepis posiada charakter dyspozytywny, to jednak jego treść jest powszechnie stosowana w obrocie gospodarczym i stanowi jeden z jego dobrych obyczajów (art. 385¹ § 1 k.c.). W uzasadnieniu do innego wyroku, odnoszącego się do postanowienia z Rejestru z poz. 956 o treści: „*Bezskuteczny upływ terminu uiszczenia raty czesnego uznaje się za wyrażenie woli rezygnacji ze studiów, jeżeli zaległa rata nie została uiszczona w ciągu czternastu dni od dnia upływu terminu uiszczenia. Rezygnacja wywołuje skutek piętnastego dnia po upływie terminu uiszczenia raty*” (sygn. akt XVII Amc 115/05), Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów stwierdził, że „*Postanowienia zakładające, iż brak raty opłaty za studia jest równoznaczne z rezygnacją ze studiów uznać należy za sprzeczne z art. 385¹ § 1 k.c. oraz art. 385³ pkt 9 k.c. jako nadmiernie rygorystyczne i uprawniające pozwaną do zastosowania wobec konsumenta wprost tak dotkliwej sankcji za nieuiszczenie opłaty w terminie jaką jest skreślenie z listy studentów, nieopowiedzone wezwaniem do zapłaty. Założenie, iż brak opłaty uznaje się za wyrażenie woli rezygnacji ze studiów oznacza przyznanie szkole uprawnienia do dokonywania wiążącej interpretacji umowy, poprzez przyjęcie, iż każde zaniechanie studenta w dokonaniu opłaty jest równoznaczne z wolą rezygnacji ze studiów*”.

W opinii Prezesa Urzędu zakwestionowane w niniejszej sprawie postanowienie występujące w 9 wzorcach umów OSSP o treści: *Szkoła ma prawo rozwiązać umowę ze słuchaczem w następujących przypadkach: a) nieopłacenia czesnego w terminie przekraczającym 20 dni (...)*” również przewiduje rozwiązanie umowy bez konieczności uprzedniego wezwania konsumenta do spełnienia świadczenia w określonym terminie pod rygorem rozwiązania umowy, a w związku z tym wywołuje te same skutki prawne co przytoczone wyżej postanowienia z Rejestru. Tym samym postanowienie to należy uznać za tożsame z cytowanymi wyżej klauzulami niedozwolonymi.

f) postanowienia przyznające przedsiębiorcy prawo do jednostronnego rozwiązania umowy w związku z nieobecnością na zajęciach

W wyroku z dnia 13 czerwca 2006 r. (sygn. akt XVII Amc 51/05), SOKiK uznał za niedozwolone postanowienie o treści: „*Notoryczne nieusprawiedliwione nieobecności ucznia na zajęciach spowodują skreślenie z listy przy obowiązku opłaty czesnego za trwający semestr*”, które zostało wpisane do Rejestru pod poz. 850. W uzasadnieniu sąd stwierdził, iż zdanie to wypełnia dyspozycję art. 385³ pkt 9 k.c. i stanowi niedozwolone postanowienie umowne, ponieważ brak jest sprecyzowania pojęcia „notoryczne nieusprawiedliwione nieobecności” co daje przedsiębiorcy „w istocie prawo do wiążącej interpretacji umowy i upoważnia do skreślenia ucznia z listy”, bowiem nie jest określone jaka liczba godzin nieusprawiedliwionych kwalifikuje do skreślenia z listy oraz jakie okoliczności powodują, że nieobecność jest nieusprawiedliwiona. W konsekwencji postanowienie to daje pozwanemu możliwość rozwiązania umowy bez ważnych przyczyn.

W zakwestionowanym w niniejszej sprawie postanowieniu o treści: „*Szkoła ma prawo rozwiązać umowę ze słuchaczem w następujących przypadkach: (...) b) opuszczania zajęć bez usprawiedliwienia (...)*”, występującym w 9 wzorcach umów OSSP również jest przewidziane rozwiązanie umowy w razie „opuszczania zajęć bez usprawiedliwienia”, przy jednoczesnym braku określenia liczby opuszczonych zajęć skutkujących wykreśleniem, oraz braku kryteriów określenia nieobecności jako nieusprawiedliwionej. Wobec powyższego, mimo różnic w sformułowaniu treści należy uznać je za tożsame z ww. klauzulą z Rejestru.

g) postanowienia przyznające przedsiębiorcy prawo do jednostronnego rozwiązania umowy w związku z naruszeniami regulaminu

W wyroku z dnia 27 kwietnia 2006 r. (sygn. Akt XVII Amc 62/05), SOKiK uznał za niedozwolone postanowienie o treści „*Studium ma prawo odstąpić od umowy bez możliwości*

zwrotu opłat określonych w pkt 1 ze strony Słuchacza z powodu (...) naruszenia dóbr Studium i warunków współżycia społecznego oraz zasad obowiązujących w placówkach”, które następnie wpisano do Rejestru pod poz. 774. W uzasadnieniu do tego orzeczenia sąd wskazał, iż stosowany przez przedsiębiorcę wzorzec umowy przewiduje jednocześnie możliwość uiszczenia przez słuchacza opłaty w pełnej wysokości, co powoduje iż skreślony z listy słuchacz traci prawo do jej zwrotu, czyli *de facto* ponosi koszt całego szkolenia pomimo, iż – na mocy decyzji szkoły – nie będzie już mógł korzystać z zajęć. Taki zapis, zgodnie z orzeczeniem SOKiK, stanowi niedozwolone postanowienie umowne wymienione w art. 385³ pkt 13 k.c., które przewiduje utratę prawa zwrotu świadczenia, także za nieodbytą część zajęć.

Taka sama sytuacja zachodzi w niniejszej sprawie, ponieważ w 9 wzorcach umów stosowanych przez OSSP, obok postanowienia o treści: „Szkoła ma prawo rozwiązać umowę ze słuchaczem w następujących przypadkach: (...) c) naruszania zasad współżycia społecznego, niewłaściwy stosunek do pedagogów oraz innych pracowników Szkoły a także kolegów, utrudnianie lub świadome przeszkadzanie w prowadzeniu zajęć edukacyjnych. W ww. przypadkach nastąpi rozwiązanie umowy ze Słuchaczem z naliczeniem opłaty o której mowa w § 4 ust.4 [tj. czesnego pozostałego do uiszczenia w danym semestrze], zamieszczono postanowienie o braku możliwości zwrotu wpłaconego czesnego za semestr lub o obowiązku poniesienia całego kosztu szkolenia pomimo wcześniejszego rozwiązania umowy (przy szkoleniach finansowanych z funduszy unijnych). W związku z powyższym, pomimo różnic w sformułowaniu treści należy uznać je za tożsame ze wskazaną klauzulą z Rejestru.

h) postanowienia dotyczące zmiany wysokości czesnego:

Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów wielokrotnie kwestionował postanowienia wzorców umów, które przyznawały prawo przedsiębiorcy do podniesienia ceny bez wskazania konkretnej przyczyny oraz bez przyznania konsumentowi jednoczesnego prawa odstąpienia od umowy z odpowiednim terminem wypowiedzenia. Przykładem tego jest postanowienie wpisane pod poz. 802, zgodnie z wyrokiem SOKiK z dnia 17 maja 2006 r. (sygn. akt XVII Amc 9/05) o treści: „Uczelnia zastrzega sobie prawo do zmiany wysokości czesnego stosownie do aktualnych kosztów organizacji prowadzonego procesu dydaktycznego i prowadzonej działalności statutowej”. W Rejestrze znajduje się jeszcze szereg postanowień o podobnej treści, np. pod poz. 59, 547, 643 i 756. Sąd uznawał tego rodzaju zapisy za postanowienia o których stanowi art. 385³ pkt 10 kodeksu cywilnego, zgodnie z którym niedozwolonym postanowieniem umownym jest postanowienie uprawniające kontrahenta konsumenta do jednostronnej zmiany umowy bez ważnej przyczyny wskazanej w tej umowie, oraz art. 385³ pkt 20 kodeksu cywilnego, zgodnie z treścią którego niedozwolonym postanowieniem umownym jest postanowienie przewidujące uprawnienie kontrahenta konsumenta do określenia lub podwyższenia ceny lub wynagrodzenia po zawarciu umowy bez przyznania konsumentowi prawa odstąpienia od umowy. Wskazane wyżej klauzule dotyczą przedsiębiorców prowadzących działalność w różnym zakresie a wskazane postanowienie z poz. 802 dotyczy działalności w zakresie usług edukacyjnych.

Orzekając o abuzywności jednego z wymienionych postanowień umownych, wpisanego do Rejestru pod poz. 643 o treści: „Wysokość czesnego może ulegać zmianom w zależności od inflacji i aktualnych kosztów kształcenia”, SOKiK stwierdził m.in., że „zakwestionowane postanowienie przyznając Przedsiębiorcy prawo do jednostronnej zmiany wysokości czesnego nie precyzuje okoliczności, w których taka zmiana może nastąpić. Postanowienie to odnosi się wprawdzie do głównego świadczenia konsumenta (wynagrodzenia za świadczone przez Przedsiębiorcę usługi), ale nie zostało sformułowane w sposób jednoznaczny. O ile Przedsiębiorca ma pełne prawo do podwyższenia wysokości opłat za świadczone usługi w zależności od inflacji i aktualnych kosztów działalności, to nie może on - zastrzegając sobie prawo do zmiany wysokości opłaty na mocy jednostronnej decyzji – naruszać wynikającego z art. 384¹ § 1 Kodeksu cywilnego obowiązku doręczenia wzorca stronie umowy. Zgodnie z ww.

przepisem, wzorzec wydany w czasie trwania stosunku umownego o charakterze ciągłym wiąże drugą stronę, jeżeli został doręczony stronie przed zawarciem umowy, a strona nie wypowiedziała umowy w najbliższym terminie wypowiedzenia. Zgodnie z art. 385³ pkt 20 Kodeksu cywilnego za niedozwolone uznaje się te postanowienia umowne, które przewidują uprawnienie kontrahenta konsumenta do określenia lub podwyższenia ceny lub wynagrodzenia po zawarciu umowy, bez przyznania konsumentowi prawa odstąpienia od umowy. Postanowienia § 10 ust. 10 Statutu upoważniają Przedsiębiorcę do istotnej (10%) zmiany wysokości opłaty obciążającej konsumenta, przy czym zmiana wysokości tej opłaty nie jest uznana za zmianę warunków umowy. Oznacza to, że konsument w przypadku podwyższenia wysokości opłaty nie ma prawa do odstąpienia od umowy, przed wejściem w życie zmienionych warunków świadczenia usługi” (fragment uzasadnienia wyroku z dnia z dnia 5 października 2005 r. sygn. akt XVII Amc 20/05).

Występujące 7 wzorcach umów OSSP postanowienie zakwestionowane w niniejszym postępowaniu o treści: „*Czesne może ulec zmianie w przypadkach niezależnych od szkoły, takich jak: podwyższenie opłat za czynsz, energię, gaz itp.*” także przyznaje przedsiębiorcy możliwość zmiany opłat czesnego z przyczyn określonych w sposób nieprecyzyjny, ponieważ na tej podstawie nie jest możliwe oszacowanie czasu ani stopnia wielkości tych podwyżek. Również sam katalog przyczyn nie jest zamknięty, poprzez użycie zwrotu „itp.” dającego możliwość jego poszerzenia. Sformułowane w ten sposób postanowienie zastrzegające możliwość zmian stawki czesnego nie zapewnia konsumentom poczucia bezpieczeństwa, co do stałości określonych opłat. Należy w tym miejscu wskazać, iż powyższa umowa zawierana jest na stosunkowo krótki okres (od 1/4 do 1 roku), a tym samym przedsiębiorca ma możliwość takiego skalkulowania przedmiotowych opłat aby osiągnąć zamierzony w danym roku wynik ekonomiczny. Oczywistym jest również fakt, iż w trakcie trwania kursu rezygnacja ze szkoły jest utrudniona, w związku z czym konsumenci są *de facto* przymuszeni do zaakceptowania nowych stawek. Tak więc, w opinii Prezesa Urzędu, podwyższanie przedmiotowych opłat w ciągu „semestru/roku szkolnego” powinno być zatem wyjątkiem i nadto opierać się na wymiernych wskaźnikach jakim jest np. wskaźnik inflacji.

Reasumując, w ocenie Prezesa Urzędu wymienione postanowienie wywołuje te same skutki prawne co przytoczone postanowienie z Rejestru, przyznając przedsiębiorcy do podwyższenia ceny bez precyzyjnego wskazania przyczyn oraz bez przyznania konsumentowi prawa do wypowiedzenia umowy. W związku z tym, mimo różnic w sformułowaniu treści należy uznać je za tożsame ze wskazaną klauzulą z Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone na podstawie wyroków Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

Reasumując powyższe, należy uznać za uprawdopodobnione, iż wymienione w punkcie I sentencji niniejszej decyzji postanowienia mieszczą się w hipotezach klauzul wpisanych do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone:

- postanowienie „*W przypadku braku możliwości polubownego rozstrzygnięcia sporu, właściwym do jego rozstrzygnięcia jest sąd właściwy ze względu na siedzibę organizatora szkolenia (w części umów użyto zwrotu: „ze względu na siedzibę Właściciela”)* w klauzuli zamieszczonej pod nr 1007;
- postanowienie „*Właściciel zastrzega sobie możliwość zmiany harmonogramu nauczania;. Każda zmiana harmonogramu będzie widoczna na stronie internetowej www.awangarda.edu.pl.*” w klauzuli zamieszczonej pod nr 792;
- postanowienie „*W przypadku rezygnacji z nauki Słuchacz zobowiązany jest (...) do wniesienia rekompensaty finansowej w wysokości sumy czesnego pozostającego do uiszczenia w danym semestrze, w terminie 14 dni od złożenia rezygnacji”* w klauzuli zamieszczonej pod nr 851;

- postanowienie „*W przypadku rezygnacji z nauki wpłaty za naukę oraz wpisowe nie podlegają zwrotowi*” w klauzuli zamieszczonej pod nr 851;
- postanowienie „*Za opóźnienia w opłatach czesnego szkoła pobiera odsetki w wysokości 0,5% ww. sumy za każdy dzień zwłoki [w niektórych umowach 1% i 1 zł]. Odsetki są naliczane do momentu wpłaty zaległego czesnego*” w klauzuli zamieszczonej pod nr 1187;
- postanowienie „*Szkoła ma prawo rozwiązać umowę ze słuchaczem w następujących przypadkach: a) nieopłacenia czesnego w terminie przekraczającym 20 dni, b) opuszczania zajęć bez usprawiedliwienia, c) naruszania zasad współżycia społecznego, niewłaściwy stosunek do pedagogów oraz innych pracowników Szkoły a także kolegów, utrudnianie lub świadome przeszkadzanie w prowadzeniu zajęć edukacyjnych. W ww. przypadkach nastąpi rozwiązanie umowy ze Słuchaczem z naliczeniem opłaty o której mowa w § 4 ust.4 [tj. czesnego pozostałego do uiszczenia w danym semestrze]*” odpowiednio w klauzulach zamieszczonych pod nr 1350, 850 i 774;
- postanowienie „*Czesne może ulec zmianie w przypadkach niezależnych od szkoły, takich jak: podwyższenie opłat za czynsz, energię, gaz itp.*” w klauzuli zamieszczonej pod nr 802;

9. Stosownie do art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy *o ochronie (...)* stosowanie postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone jest praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów.

Mówiąc o „zbiorowym interesie konsumentów” należy zaznaczyć, iż ustawa *o ochronie (...)* nie podaje jego definicji, wskazując jednak w art. 24 ust. 3, że nie jest nim suma indywidualnych interesów konsumentów. O tym, czy naruszony został interes zbiorowy, nie zawsze przesądza kryterium ilościowe, ponieważ niekiedy jeden ujawniony przypadek naruszenia prawa konsumenta może być przejawem często lub nawet powszechnie stosowanej praktyki naruszającej interes zbiorowy. W niniejszej sprawie bez wątpienia mamy do czynienia z naruszeniem praw licznej grupy konsumentów, nie tylko tych będących klientami OSSP (ok. 1000 umów w latach 2009-2010), ale i potencjalnych zainteresowanych, którzy mogą zawrzeć z nią umowę dotyczącą usług edukacyjnych w jednej z 8 szkół funkcjonujących w ramach OSSP i mieszczących się w 8 miastach leżących w różnych obszarach kraju.

Tak więc, w rozpatrywanym stanie faktycznym zachowanie Spółki nie dotyczy interesów poszczególnych osób, których sprawy mają charakter jednostkowy, indywidualny i nie dający się porównać z innymi, lecz mamy do czynienia z naruszonymi uprawnieniami określonego kręgu konsumentów, których sytuacja jest identyczna i wspólna dla całej grupy obecnych i przyszłych kontrahentów przedsiębiorcy.

10. Zgodnie z art. 28 ust.1 ustawy *o ochronie (...)*, jeżeli w toku postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów zostanie uprawdopodobnione - na podstawie okoliczności sprawy, informacji zawartych w zawiadomieniu lub innych informacji będących podstawą wszczęcia postępowania z urzędu – że przedsiębiorca stosuje praktykę, o której mowa w art. 24 tej ustawy, a przedsiębiorca, któremu jest zarzucane naruszenie tego przepisu, zobowiąże się do podjęcia lub zaniechania określonych działań zmierzających do zapobieżenia tym naruszeniom, Prezes Urzędu może, w drodze decyzji, nałożyć obowiązek wykonania tych zobowiązań. Taka sytuacja zachodzi w niniejszej sprawie, ponieważ przedsiębiorca zobowiązał się do podjęcia działań zmierzających do zapobieżenia wzmiankowanym naruszeniom poprzez wykreślenie ze stosowanych wzorców umów 4 zakwestionowanych przez Prezesa Urzędu postanowień umownych oraz stosowną zmianę 3 pozostałych zapisów, których nowe wersje zostały przedstawione w piśmie przedsiębiorcy z dnia 18.11.2010 r. [patrz: pkt 4. uzasadnienia niniejszej decyzji]. Analizując przedstawione projekty zmian dokonanych przez przedsiębiorcę we wzorcach umownych Prezes Urzędu uznał, iż nie

zawierają już postanowień mogących godzić w zbiorowe interesy konsumentów. Zdaniem Prezesa Urzędu tak opracowane zapisy wzorców umownych mogą zostać wprowadzone do obrotu konsumenckiego w miejsce dotychczas obowiązujących. Należy ponadto wskazać, iż zakres zobowiązania przedsiębiorcy obejmuje zarówno usunięcie/zmianę zakwestionowanych postanowień w nowo podpisywanych umowach, jak i w aktualnie obowiązujących. Oznacza to konieczność aneksowania wszystkich umów istniejących w obrocie prawnym bądź przynajmniej podjęcia przez przedsiębiorcę udokumentowanych działań zmierzających do zmiany wcześniej zawartych umów, polegających na przedstawieniu wszystkim kontrahentom aneksów zawierających zmiany..

Stosownie do art. 28 ust.2 w decyzji, o której mowa w ust.1, Prezes Urzędu może także określić termin wykonania tych zobowiązań,

Mając powyższe na uwadze, należało orzec jak w pkt I sentencji decyzji.

11. Zgodnie z art. 28 ust. 3 ustawy *o ochronie (...)* Prezes Urzędu nakłada na przedsiębiorcę obowiązek złożenia w wyznaczonym w sentencji decyzji terminie informacji o stopniu realizacji zobowiązań.

W związku z powyższym, należało orzec jak w pkt II sentencji decyzji.

12. Stosownie do treści art. 81 ust. 1 ustawy *o ochronie (...)*, w związku z art. 479²⁸ § 2 *k.p.c.*, od niniejszej decyzji przysługuje stronie odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie - Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w terminie dwutygodniowym od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów - Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów we Wrocławiu.

*z up. Prezesa UOKiK
Dyrektor Delegatury we Wrocławiu
Zbigniew Jurczyk*

Otrzymuje:

pełnomocnik strony:
Radca Prawny Magdalena Śniegula
Kancelaria Prawnicza
ul. Zamenhofska 21 m.1
90-511 Łódź